

Rozhovor s Dr. Ing. Janou Maturovou, LL.M., MBA

Ing. Bc. Miroslav Valta, Ph.D., MBA

Pyrokontrol trading and consulting, Komora soudních znalců, sekce BOZP a PO

Bezpečnost práce a požární ochrana z pohledu ženy, která stála za tvorbou požárně bezpečnostního inženýrství a u jeho zrodu, a tomuto oboru zasvětila celý svůj profesní život. Čtenář si zaslouží se o této výjimečné osobnosti dozvědět více také z jejího soukromého života. Protože si s paní Maturovou na základě dlouholeté spolupráce tykáme, bude veden i tento rozhovor neformálně.

Jak jsi se dostala k oboru požární ochrany?

Bohužel těžce a složitě. Mým vzorem byl odmalička strýc, světoznámý kardiochirurg profesor MUDr. Jaroslav Procházka, DrSc., a já jsem ho chtěla v jeho práci následovat. Pak ale přišel rok 1968, a můj otec, mladý zemědělský inženýr, veřejně odsoudil naši záchranu vojsky Varšavské smlouvy. A to byl konec pro celou naši rodinu. Jako dítě jsem to nesla velmi těžce, a nechápala jsem, proč nemohu jít studovat na střední školu a mám se vyučit provozním chemikem a nastoupit do čistírny. Po mnoha intervencích mé základní školy mi soudruzi povolili vykonat přijímací zkoušky na zdravotní školu s podmínkou, že musím mít vynikající výsledek. Zdrávku jsem vystudovala a stále jsem měla malou jiskřičku naděje, že vzhledem k mému dobrému prospěchu bych se mohla pokusit o přijímací zkoušky na medicínu. Opět ale zařadovali komunisté, kteří mi sdělili, že tedy já nikdy doporučení ke studiu lékařství nedostanu. Nevzdala jsem to. Nastoupila jsem jako zdravotní sestra na ARO, a každý týden jsem chodila za kádruvačkou v nemocnici, zda mi dají konečně doporučení na nějakou jinou vysokou školu. Nedali, vyzkoušela jsem všechny možné podobné obory jako je chemie, biologie nebo potravinářství. Nakonec jsem jim z legrace přinesla katalog VŠB – hornicko-geologické fakulty, oboru TPO a PO. Když ho shlédli, nabyli zřejmě dojmu, že buď neudělám přijímací zkoušky nebo budu po vystudování politicky neškodná, a tak jsem si konečně šťastně po dvou letech odnášela vysněné komunistické razítko na přihlášce. Půl roku jsem se každou volnou chvíli učila matematiku a fyziku, protože jsem věděla, že je to moje jediná a poslední šance ke studiu. Písemnou část jsem vykonala jako nejlepší z uchazečů, ale malá dušička ve mně byla před ústní zkouškou. Pro zkušební komisi jsem byla ale taková rarita, že mě skutečně přijali. Byla jsem nesmírně šťastná, i když z požární ochrany jsem možná viděla jen sem tam projet po ulici hasičské auto a o bezpečnosti práce jsem měla povědomí pouze z krátkého vstupního školení v nemocnici.

Kdy tedy začal Tvůj profesní život?

Tak ten mi začal hned první den, kdy jsem držela v ruce dopis z vysoké školy o svém přijetí. Tehdy jsem měla naivní představu, že ten, kdo si vybral studijní obor, musí mít o něho hlubší zájem. Na VŠ jsem nastupovala v září, a do té doby jsem si stihla prostudovat veškerou dostupnou literaturu o PO. Školou jsem byla nadšená a aktivně jsem se hned zapojila do dobrovolnické práce v PO v rámci naší katedry. Zajímalo mě úplně všechno a u všeho jsem chtěla být. Po ukončení studia jsem nastoupila na právě uvolněné místo jako příslušník – inspektorka, k nyní HZS, ÚO Šumperk, kde byl skvělý kolektiv a starší kolegové mě učili opravdové hasičině. Po několika letech jsem se vrátila zpět do Ostravy, ale to už se blížila „sametová revoluce“, a všechno bylo úplně jinak. Rušily se krajské úřady, posty požárních techniků a bezpečáků v podnicích, a celkově vstoupilo do povědomí, že tyto profese nebudou potřeba nebo se lidé stanou pouze občanskými zaměstnanci. Mnoho výborných hasičů tehdy odešlo pracovat mimo obor nebo si zvolili živnost, jako nakonec i já. V roce 1991 jsem založila s kolegou, a na doporučení amerického výrobce moderních halonových hasiv, firmu PYROKONTROL.

Dočetl jsem se, že jsi jako jediná žena v oboru a Česku „doktorka“, čímž se Ti alespoň symbolicky splnil Tvůj původní sen?

Ano, je to tak, na jaře v r. 1992 VŠB-TUO otevřela první studijní doktorandský obor. Vůbec jsem neváhala a přihlásila jsem se ke studiu. Předsedou oborové rady byl tehdy pan profesor Kalousek, postrach studentů v předmětu fyzikální chemie. Dobře to dopadlo, a dokonce jsem byla jako doktorandka přidělena ke školitelce paní docentce Orlikové, vyhlášené odbornici na chemii hasiv a hasebních látek. Studium jsem ukončila v r. 1997, spolu s dalšími čtyřmi kolegy, ještě za platnosti tehdejšího vysokoškolského zákona, a proto si mohu psát před jméno ono Dr., a ne Ph.D. za jméno jako ty;-)

Můžeš zhodnotit náročnost na zajištění BOZP a PO dříve a nyní, tedy jako skutečný pamětník?

Třicet let je strašně dlouhá doba a oba obory se vyvíjely nezávisle na sobě. To bylo pro mě nepřijatelné, protože nelze oddělit PO od BP, neboť mezi obory je vzájemná provázanost. Takto jsem při své práci k řešení jakéhokoliv problému i přistupovala. Až v posledních letech začínají povolna některé šikovní OZO v PO a OZO v PR souvislosti chápat a prosazovat je do výkonu své práce. Upřímně musím říci, že se chytám za hlavu, když se například na auditu BP a PO dozvím, že bezpečáka jim dělá firma A, technika PO firma B a chemické látky jim radí firma C. Dnes musí být odborně způsobilý člověk natolik profesně zdatný, aby svými vědomostmi pokryl celý rozsah požadavků na BOZP uvedený v zákoníku práce. Velmi vhodné je doplnit si vzdělání i nějakým právnickým minimem, aby měl člověk povědomí také o základech práva v ČR, popř. v EU. Já jsem to vyřešila dvouletým studiem Master of Laws (LL.M.), zakončený diplomovou prací, zaměřený primárně na oblast práva, jehož součástí byly i zvolené manažerské předměty z krizového řízení IZS.

Tuto podmínku provázanosti prosazuješ i při své dlouholeté znalecké činnosti?

Ano, když jsem ukončila doktorandské studium v září 1997, doporučila mě paní docentka Orliková jako znalce v oboru bezpečnost práce, požární ochrana a chemické látky Krajskému soudu v Ostravě. Nicméně zde mi sdělili, že nejdříve chtějí vidět můj doktorský diplom a lustrační osvědčení. Znalecký slib jsem složila v lednu roku 1998. Když se však podívám na to, kdo a s jakými znalostmi byl znalcem za předchozí léta jmenován, je mi s podivem, že soudy neměly na znalce tak přísné podmínky, jako to bylo v mém případě. Být znalcem je pro jmenovaného člověka čest, i když musím uznat, že v Česku je to bohužel díky mnohým „podnikavcům“ a ne dobrému hodnocení ze strany Ministerstva spravedlnosti ČR spíše „degradace“ stavu. Dokonce i někteří advokáti si urputně vyřizují s protistranou své kauzy prostřednictvím dehonestace znalců. Před lety jsem se stala členkou Komory soudních znalců, sekce BOZP a PO, protože jsem přesvědčená o tom, že komora jako celek bude lépe hájit zájmy znalců a v jednotlivých sekcích budou sdružení znalci, kteří budou jednotněji určovat směr znaleckých oborů.

Měla jsi nějaký sen, který se Ti pracovně nesplnil?

Měla, ještě v 90. letech minulého století jsem si myslela, že „my z oboru“ vytvoříme silný svazek odborníků, který bude udávat směr a vzájemně si budeme vypomáhat. Ale bohužel..., každý chtěl mít tu svou malou uzavřenou firmičku,

které se držel jako klíště, a mnohdy nekale podráždil nohy svým konkurentům. Postupně se vytvořila různá sdružení, asociace a komory, které si budují jakási svá pravidla uvnitř své struktury. Ke škodě malého českého člověka je, že by každý chtěl být hned šéfem, i když nemá odborné a ani morální kvality k profesionálnímu zvládnutí takové pozice. Moc mě mrzí, že se tady plácáme často od ničeho k ničemu a nemáme k dispozici ani jasná stanoviska státní správy. Co kraj, co okres, co člověk, to jiný pohled a názor. O odborných kvalitách některých úředníků raději pomlčím, neboť je znám ze své znalecké praxe a jejich kontrolní činnosti.

Pocítila jsi jako žena mezi muži někdy diskriminaci?

Určitě ano. Dříve, ale možná i dnes, si někteří muži nedovedou představit, že by jim žena mohla radit v technických otázkách nebo rozumět principům hoření a hašení u požáru. Někdy jsem se setkala i s požadavkem ve firmách, že preferují, aby na kontroly chodil muž. Co se odměny za práci týče, s tím jsem problémy nikdy neměla. Dnes je ale situace jiná, klienti chtějí právě Maturovou, a týdně mám několik požadavků na zpracování znaleckých posudků nebo provedení auditů BOZP a PO, či jinou práci.

Jak vidíš další vývoj profesních oborů v nás v Česku?

Bohužel nijak vesele. V PO nastavilo GŘ HZS ČR podmínku mít odbornou způsobilost pro každého kontrolora hasicích přístrojů a požárně bezpečnostního zařízení. Dokonce zde není ani podmínka střední školy s maturitou. A tak pánové s touto kvalifikací mohou vykonávat i klasickou činnost v PO, čímž velmi utrpěla odborná úroveň oboru.

V BOZP je situace podobná, i když jsou nastaveny na výkon odborně způsobilé osoby vyšší požadavky. Nicméně kdo neuspěje v jiném oboru, jde dělat bezpečáka. Přestože soukromé akreditované firmy zkouší OZO v PR od r. 2007, nemám pocit, že by se v některých firmách po 14 letech zkoušek a samostudií zvýšila kvalita práce díky těmto opatřením. Kupodivu to ani majitelům firem moc nevádí a bezpečáky berou jako nutné zlo, přičemž jim kumulují další, podle nich užitečné, pracovní funkce.

Velký otřes zažívá znalcství v oborech BP a PO po účinnosti nového zákona o znalcích. Na jednu stranu byl nový zákon potřeba, ale na druhou stranu jsou i v prováděcích předpisech nastaveny takové podmínky pro znalcství, které mnozí znalci, špičkoví odborníci, nemohou a nechtějí akceptovat. Znalci tedy nejsou, nebo jsou maximálně vytíženi, a státní orgány nemají komu zadávat posudky.

Neuvažovala jsi o změně zaměstnání nebo nějaké celonárodní angažovanosti?

Vlastně ne. Měla jsem mnoho nabídek, třeba na VŠB-TUO, MPSV ČR, GR HZS ČR, do zahraničí a do mezinárodních firem. Jednou za čas si vyzkouším, jaké je to vyhrát nějaké velmi zajímavé výběrové řízení. Klasický zaměstnanecký poměr bych už nechtěla, třicet let mám nezávislost a svobodu v rozhodování a výkonu odborné práce, takže jejich omezení bych nesla těžce.

Znám mnoho „celonárodně mimořádně angažovaných osob“, které se vydávají za velké odborníky v oboru, prezentují se, kde to jde, ale to je tak asi všechno. Podle jména jsou známi, ale podle odvedené práce nikoliv. Takto jsem nikdy nechtěla dopadnout. Maximálně si vážím své

nestrannosti, a abych mohla řádně vykonávat svou práci, nemohu být propojena jakýmkoliv způsobem se státní správou nebo školstvím. I z tohoto důvodu se na mě (nás) obrazejí klienti s nejsložitějšími případy v oboru hledající právě tu nestrannost, a hlavně žádnou osobní vazbu na státní správu. Vždy mi také šlo jen o kvalitu práce, nikoliv kvantitu.

Co bys ráda sdělila čtenářům závěrem?

Přála bych si, aby oba obory na ochranu zdraví, životů a majetku vykonávali lidé, kteří k nim mají skutečně hluboký vztah a jsou mu ochotni obětovat i svůj volný čas a celoživotně se vzdělávat. Ještě bych si přála, abychom byli my, zainteresovaní v této profesi, soudržní, vzájemně se respektovali, byli k sobě slušní, ohleduplní a vzájemně si pomáhali.

Vstupní lékařská prohlídka pro administrativního pracovníka – smluvní lékař

? Naše společnost má svého smluvního lékaře, máme zařazeny pracovní činnosti do 1. kategorie a do 2. kategorie. Pokud nastupuje do společnosti zaměstnanec na pozici administrativní pracovník 1. kategorie (nebude ani řidič – referent), může jít na vstupní lékařskou prohlídku ke svému obvodnímu lékaři, když s tím bude zaměstnavatel souhlasit? Nemusí ze zákona absolvovat vstupní lékařskou prohlídku u firemního smluvního lékaře, když společnost má práce zařazené v 1. i ve 2. kategorii?

ODPOVĚĎ:

V § 54 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, se uvádí, že poskytovatelem pracovnělékařských služeb je poskytovatel v oboru všeobecné praktické lékařství, nebo poskytovatel v oboru pracovní lékařství.

V § 54 odst. 2 písm. a) zákona č. 373/2011 Sb., se uvádí, že zaměstnavatel pro výkon práce na svých pracovištích, pokud dále není stanoveno jinak, je povinen, jde-li o práce, které jsou zařazené podle zákona o ochraně veřejného zdraví (zákon č. 258/2000 Sb.) do kategorie první, druhé, druhé rizikové, třetí nebo čtvrté anebo je součástí práce činnost, pro jejíž výkon jsou podmínky stanoveny jinými právními předpisy, uzavřít písemnou smlouvu o poskytování pracovnělékařských služeb s poskytovatelem ve výše uvedeném odstavci.

V § 54 odst. 2 písm. b) zákona č. 373/2011 Sb., se uvádí, že zaměstnavatel pro výkon práce na svých pracovištích, pokud dále není stanoveno jinak, může, jde-li o práce zařazené do kategorie první podle zákona o ochraně veřejného zdraví a není-li součástí této práce činnost, pro jejíž výkon

jsou podmínky zdravotní způsobilosti stanoveny prováděcím právním předpisem podle § 60 nebo jinými právními předpisy, zajišťovat provádění pracovnělékařských prohlídek, posuzování zdravotní způsobilosti k práci a vydávání lékařských posudků o zdravotní způsobilosti k práci na základě písemné žádosti u poskytovatele, který je registrujícím poskytovatelem zaměstnance nebo osoby ucházející se o zaměstnání, pokud jiný právní předpis nestanoví jinak (§ 247 zákona č. 262/2006 Sb.); ostatní součástí pracovnělékařských služeb podle § 53 odst. 1 zaměstnavatel zajišťuje, je-li to důvodné pro ochranu zdraví zaměstnanců, prostřednictvím poskytovatele pracovnělékařských služeb, se kterým pro zajištění konkrétní služby uzavře smlouvu.

V § 53 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., se uvádí, že pracovnělékařské služby jsou zdravotní služby preventivní, jejichž součástí je hodnocení vlivu pracovní činnosti, pracovního prostředí a pracovních podmínek na zdraví, provádění pracovnělékařských prohlídek, které jsou preventivními prohlídkami, a hodnocení zdravotního stavu za účelem posuzování zdravotní způsobilosti k práci, poradenství zaměřené na ochranu zdraví při práci a ochranu před pracovními úrazy, nemocemi z povolání a nemocemi souvisejícími s prací, školení v poskytování první pomoci a pravidelný dohled na pracovištích a nad výkonem práce.

Dle mého názoru, při dodržení výše uvedených požadavků, je to možné. Záleží na rozhodnutí zaměstnavatele, umožní-li tomuto zaměstnanci vykonat pracovnělékařské prohlídky u registrujícího praktického lékaře nebo jestli bude muset tento zaměstnanec tyto prohlídky vykonat u smluvního poskytovatele pracovnělékařských služeb zaměstnavatele.

na dotaz odpověděl Ing. Jiří Vala, Ph.D.